

VEST-FINNMARK RÅDET

ØST-FINNMARKRÅDET

Hasvik Rådhus,
9593 Breivikbotn
Mob: 90852916
E-post: bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no

Nesseby Rådhus,
9840 Varangerbotn
Mob: 90110562
E-post: th@ofr.no

Justis- og beredskapsdepartementet
v/justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO
Levert på www.regjeringen.no

Hasvik/Nesseby, 16. oktober 2023

Høring av NOU 2023:17 Nå er det alvor - Totalberedskapskommisjonen

Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet er to interkommunale politiske samarbeidsorganer (regionråd), som til sammen organiserer 16 av 18 kommuner i Finnmark: Alta, Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Hammerfest, Hasvik, Lebesby, Loppa, Måsøy, Nesseby, Nordkapp, Porsanger, Sør-Varanger, Tana, Vadsø og Vardø kommune. De to regionrådene ønsker å levere en felles høringsuttalelse i anledning Totalberedskapskommisjonens rapport.

Totalberedskapskommisjonen ble nedsatt ved kongelig resolusjon den 21. januar 2022. Kommisjonen skulle vurdere hvordan de samlede beredskapsressursene kan benyttes best mulig for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap. Mandatet til kommisjonen var blant annet å gi en prinsipiell vurdering av styrker og svakheter ved dagens beredskapssystemer. Totalberedskapskommisjonen la frem sin utredning den 5. juni 2023, og rapporten er sendt ut på høring med frist 16. oktober 2023. Høringsdokumentene kan leses her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-nou-202317-na-er-det-alvor-totalberedskapskommisjonen/id2985496/>

Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet har vedtatt følgende felles høringsuttalelse vedrørende Totalberedskapskommisjonens rapport: NOU 2023:17 Nå er det alvor - rustet for en usikker fremtid:

Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet vil starte med å berømme det arbeidet som har funnet sted i Totalberedskapskommisjonen. Sammen med rapporten fra Forsvarskommisjonen (mai 2023) og Fagmilitært råd fra forsvarssjefen, FMR (juni 2023), gir dette et godt utgangspunkt for en drøfting av hvilke elementer og problemstillinger som må belyses og løses i det videre arbeidet med å videreutvikle en god og helhetlig totalberedskap i Norge og i nord.

Totalberedskapskommisjonens drøfting av det helhetlige risiko-, sårbarhets- og trusselbildet tar utgangspunkt i fire faktorer som treffer Norge bredt: Stormaktsrivalisering, teknologisk utvikling, klimaendringene og demografiske endringer. Disse faktorene er utgangspunktet for kommisjonens vurdering av den samlede beredskapen i Norge i et perspektiv på 10 til 20 år, og våre to regionråd tilslutter seg at dette er grunnleggende faktorer for videre utvikling, både i Finnmark og i Norge. Utviklingen i utfordringsbildet gjør at vi må ta høyde for flere langvarige

og mer sammensatte hendelser og kriser. Alvoret i den sikkerhetspolitiske situasjonen og de globale trendene som utfordrer den nasjonale beredskapen vår, gjør at det haster å styrke norsk beredskap.

Befolkningsperspektivet har stått i sentrum, og blant temaene som gjennomgås er forsyningssikkerhet, næringslivets rolle i beredskapen, den akutte livreddende innsatsen fra nødetatene og redningstjenesten, helseberedskap, totalforsvaret og betydningen av internasjonalt beredskapssamarbeid. Andre temaer som dekkes i utredningen er befolkningens egenberedskap, sivile beskyttelsestiltak, robustheten til kritisk infrastruktur som kraft og elektronisk kommunikasjon og viktigheten av en beredskapslovgivning for hele krisespektret.

Totalberedskapskommisjonens vurdering av norsk beredskap tilsier et stort behov for å prioritere sikkerhet og beredskap, et budskap våre to regionråd mener må gjenspeiles i politisk arbeid og prioriteringer på alle relevante politikkområder i storting og regjering de kommende årene. Vi etterlyser også den samme virkelighets- og kriseforståelsen hos ulike statlige direktorater og etater. Det må tas på stort alvor at beredskapsutfordringer i Nordområdene vies spesiell oppmerksomhet i kapittel 9 i kommisjonens arbeid. Statens grunnleggende oppgave er å sikre trygghet for sine innbyggere. Trygghet uansett hvor du bor, i hele Norge.

Tall fra Forsvarskomiteen viser at det behøves mellom 450 og 700 milliarder kroner over de neste ti årene for å sikre beredskapen i det norske forsvaret. I tillegg kommer kostnadene med å få på plass den sivile beredskapen, nødvendig infrastruktur, kompetansehevende tiltak mv.

Da leder Harald Sunde presenterte Totalberedskapskommisjonens rapport i juni 2023, brukte han de siste minuttene på å snakke om Nord-Troms og Finnmark; han foreslo konkret en tiltakssone for beredskap i det samme geografiske området som omfatter dagens tiltakssone. Skal vi ha beredskap i Finnmark, må vi ha lys i husene. Beredskap bygges ved at det faktisk bor folk her oppe. Kommunene og regionrådene i Finnmark og Nord-Troms må involveres ved utformingen av innholdet i en slik tiltakssone for beredskap. Vi ber om at det foretas en vurdering av hvorvidt man bør teste ut en pilot, der all ungdom gis en 3-måneders lang grunnopplæring (som et forkurs for førstegangstjenesten) med fokus på beredskap. Dette vil kunne gi en betydelig og grunnleggende beredskapskompetanse i tiltakssonen.

I regjeringens Hurdalsplattform heter det at nordområdene er Norges viktigste strategiske interesseområde, og at regjeringen vil jobbe for en ny giv i nordområdepolitikken. Den nye nordområdepolitikken har som mål å snu den negative befolkningsutviklingen, utnytte de lokale verdiene til å skape vekst, gjøre nordområdene til sentrum for grønn omstilling, ha større ringvirkninger og fremme nye initiativ for samarbeid med våre naboer. Nordområdepolitikk er med andre ord også sikkerhetspolitikk. Som utenriksminister Anniken Huitfeldt uttalte på Kirkeneskonferansen 2023: «**Uten folk, ingen sikkerhet - uten sikkerhet, ingen folk.**»

Ut fra ovennevnte har Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet følgende konkrete innspill til videre styrking av totalberedskapen i Finnmark:

1. Forsvaret i Finnmark må styrkes

Finnmark landforsvar og HV-17 utgjør grunnstammen i forsvaret av Finnmark. Et særlig fokus må rettes mot styrking av hæren og et forsvar av det marine domenet. Det må investeres i utstyr og kapasiteter i henhold til vedtatte planer og forsvarssjefens fagmilitære råd, og nødvendig infrastruktur må etableres for å sikre forsvarsevnen i nord. For konkrete beskrivelser henviser vi til Vest-Finnmark Rådets skriftlige innspill til ny LTP for forsvarssektoren (ligger vedlagt).

Folket i Finnmark må kunne forvente at også Finnmark skal forsvares av alle strukturelementer, både til lands, i sjøen og i lufta. Om en mener noe med at Finnmark skal forsvares, må dette også vises i handling!

I et totalberedskapsperspektiv er det viktig med et godt samspill og samvirke mellom forsvaret og det sivile samfunnet. De forsvarsansatte besitter en unik beredskapskompetanse, og det er derfor viktig at denne kompetansen i størst mulig grad er bosatt i Finnmark. En økt satsing på en egen befalsutdanning i Finnmark, kombinert med ulike rekrutteringsordninger og stimulerings tiltak, vil kunne bidra til mer stabil bosetting av forsvarsansatte. Forsvarsutdannet personell vil med dette kunne kombinere beredskapskompetansen med en unik lokalkunnskap om arktiske forhold. Erfaringene fra korona-pandemien, perioder med vinterstengte veier og tilfellet med en ødelagt bru i Badderen i Nord-Troms, viste oss med all tydelighet at «de ressursene som ikke befinner seg i Finnmark når det «smeller», vanskelig kan tilføres i etterkant». Dette er også i tråd med de signaler regionrådene stadig får fra de ulike beredskapsetatene og stedlig forsvarsledelse.

2. Det må etableres beredskapslagre i Finnmark

Som en følge av avstander, klima- og værforhold og manglende omkjøringsmuligheter, er det også viktig at vi får på plass den sivile beredskapen, som jo er bærebjelken i totalberedskapen. Dette må blant annet skje gjennom en etablering av nødvendige beredskapslagre i Finnmark. Vi har blant annet behov for nødvendig omfang av beredskapsutstyr, reetablering av tankanlegg, mat- og medisinallagre. Dette er en svakhet i hele landet som følge av de siste tiårs nedbygging av denne typen beredskapsstrukturer, men det er spesielt distriktene som vil være avhengig av beredskapslagrene i ulike krisesituasjoner.

3. Samferdsel og infrastruktur må prioriteres som en del av totalberedskapen

I beredskapssammenheng er det påfallende at den nylig presenterte KVVU for nye transportløsninger i Nord-Norge, og de statlige transportetatenes forslag til prioriteringer i Nasjonal Transportplan 2025-2036, ikke finner rom for noen større samferdselsprosjekter i Finnmark. Dette til tross for overveldende klare signaler fra Totalberedskapskommisjonen, Forsvarskommisjon og forsvarssjefen om fremtidens transportbehov, og at den sikkerhetspolitiske situasjonen har tydeliggjort et behov for muligheter for ilandsetting i Vest-Finnmark (her peker forsvaret på Alta).

Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet vil derfor påpeke at med bakgrunn i dagens sikkerhetssituasjon må de mest kritiske planlagte tiltak i utenlandskorridorer i Finnmark gis høyere prioritet for raskere realisering. Finsk NATO-medlemskap krever at dagens utenlandskorridorer med havn og lufthavn skal kunne bidra til å motta og frakte alliert utstyr begge veier, rettet mot et større geografisk område både i fred, krise og krig. Regionrådene løfter med dette frem korridoren Hammerfest-Alta-finskegrensen Kivilopmolo, herunder E45 Kløfta, som en nøkkel for å få tilfredsstillende beredskap og forsvar på plass i Finnmark. I tillegg må viktige fylkesveier i forsvarssammenheng, og en tilpasning med RoRo-kai for ilandsetting i Alta, planlegges ferdig og opprustes/etableres snarest mulig.

Sjømatveiene i Finnmark, som i all hovedsak er fylkesveier, utgjør også viktige transportkorridorer i en beredskapssammenheng. I en eventuell krise- eller krigssituasjon vil sjømaten kunne utgjøre hovedvekten av proteinkilden i nordmenns kosthold, og slik utgjøre en stor andel av den nasjonale selvforsyningsgraden. Dette fordrer imidlertid at en opprustning av sjømatveiene er prioritert og gjennomført i forkant av at en eventuell situasjon oppstår. Våre to regionråd anbefaler derfor at det etableres særskilte samferdselsløft for sjømatveier og rassikring i første halvdel av den kommende NTP-perioden. Arbeidet med den forelagte 420 kV-linja Skaidi-Varangerbotn må også medberegnes i kritisk infrastruktur for Øst-Finnmark, både ut fra et forsyningssikkerhetsperspektiv, men også i forhold til muligheten det sivile samfunnet har til å serve forsvaret i gitte situasjoner.

I kost-/nytteanalysene vektlegges i dag parameteren «antall innbyggere» høyt. Som en del av KVVU-arbeidet har vi påpekt at også verdiene på det som transporteres må vektles inn i kost-/nytteanalysene. I beredskapssammenheng vil vi påpeke at man også bør vurdere samferdselsprosjektets beredskaps- og sikkerhetsmessige betydning som en del av kost-/nytteanalysen, og at dette må implementeres i modellene som benyttes av de statlige transportetatene.

4. En likeverdig medisinsk beredskap i Finnmark

En kritisk del av totalberedskapen i Finnmark er den sivile medisinske beredskapen (herunder akuttberedskap/kirurgi), og at denne har en hensiktsmessig lokalisering med tanke på responstid i både krigs- og fredssituasjoner. «Den gyldne timen» skal være hovedregelen, også i Finnmark. I likhet med forsvarssjefens budskap i FMR, er det også innen helse tilgangen på nødvendig kompetanse og tilstrekkelig bemanning som er en av de viktigste hovedutfordringene. Her kan man med fordel ha en økt satsing på utdanning og rekruttering gjennom desentralisert sykepleierutdanning, økt bruk av «Finnmarks-modellen» i legeutdanningen m.m. I tillegg kan ting tyde på at helseforetaket har hatt en konstant underfinansiering, som ikke tar inn over seg kostnadene med å drifte helsetjenester i et langstrakt og værhardt Finnmark, noe som igjen bidrar til økte sikkerhetsutfordringer. Folket i Finnmark har krav på likeverdige medisinske tjenester, målt opp mot Norge som helhet.

Vest-Finnmark Rådet vil påpeke at den pågående prosessen i Helse Nord, der man utreder fremtidig struktur og oppgavefordeling av spesialisthelsetjenestene i Nord-Norge på oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet, gjennomføres på en måte som hittil har bidratt til å skape økt uro blant de ansatte (noe som ikke bidrar til stabilisering av personell), og hos de nordnorske kommunene. Det er en svakhet at utredningen ikke har fokus på eventuelle konsekvenser for utøvelsen av de kommunale helsetjenestene, og dette er helsetjenester som også forsvarets personell benytter i de kommunene der de er lokalisert eller utøver forsvarsaktivitet.

5. Sivilt-militært samarbeid må styrkes

Vi må få en styrking av sivilt-militært samarbeid og totalberedskapen i Finnmark. Herunder en styrking av Sivilforsvaret, samt nødvendig samtrening mellom forsvaret og sivile og offentlige instanser. Det er viktig å øke informasjon, kommunikasjon og kompetanse om sikkerhet, forsvar og beredskap, og forsvarets bidrag til samfunnssikkerhet i Finnmark er viktig og må videreføres.

6. Forsvarets arktiske kompetanse

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) bør styrkes med tilstedeværelse i nord for å sikre at utvikling og innovasjon i arktiske operasjoner skjer sammen med de relevante avdelingene. FFI bør være et bindeledd for å tilegne forsvaret kompetansen som allerede ligger i det sivile samfunnet med arktiske operasjoner med høyteknologisk utstyr.

7. Håndtering av hybride trusler

Man må også styrke håndteringen av sammensatte trusler. Nasjonale myndigheter må iverksette tiltak for å styrke samfunnssikkerheten mot hyppigere bruk av hybride trusler, eksempelvis jamning av GPS- og mobilnett. Dette gjelder særlig kommunikasjonssystemer som svekker sikkerhet og fremkommelighet for mobilitet i fylket. Luft- og sjøtransport er spesielt utsatt.

8. Lokalt og regionalt næringsliv må kunne serve forsvaret

Næringslivets evne til å understøtte forsvaret vil ved en høynet beredskap være viktig for totalberedskapen. Ved større internasjonale øvelser er nasjonale og allierte styrker avhengig av tilgangen på varer og tjenester utenfor allerede inngåtte avtaler. Næringslivets evne til å støtte forsvarets operasjoner fordrer at man regionalt har kapasitet, kunnskap og har relevante varelagre. Forsvarets innkjøpspolitikk må ses i et beredskapsperspektiv, og i større grad åpne opp for lokale og regionale innkjøp.

9. Bosetting, suverenitetshevdelse og relasjonsbygging

Som nevnt er bosetting og aktivitet i Finnmark en viktig del av suverenitetshevdelsen i landets nordligste fylke. Tiltak for å motvirke befolknings- og demografiutviklingen i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms må også sees som en del av tiltakene for å styrke totalforsvaret og totalberedskapen. Desentraliserte utdanningsmuligheter, særskilte boligsatsninger, skatteordninger og kommunikasjoner med akseptable rutefrekvenser og billettpriser på fly, ferger, hurtigbåter mv. er viktige stikkord her.

Nærheten til Russland gjør at den økte spenningen merkes best i nord. Dette innebærer at landsdelen merker konkrete negative hendelser, samtidig som sanksjonene mot Russland gjør vilkårene for økonomisk aktivitet og næring vanskeligere. Balansen mellom forsvars- og beredskapspolitikk og gode regionale relasjoner er viktig for utviklingen i Finnmark.

Med dette håper Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet at vi har synliggjort noen av de viktigste utfordringene Finnmark står ovenfor med tanke på etableringen av en robust totalberedskap, og vi har pekt på konkrete forslag til hvilke tiltak og investeringer som bør iverksettes for å oppnå de målsettingene som Totalberedskapskommisjonen har pekt på.

Vi har store forventninger til at både Totalberedskapskommisjonens rapport og våre innspill blir tatt til etterretning i regjeringens og stortingets videre arbeid med å bygge et sterkt og trygt Finnmark og Norge. For å sitere Totalberedskapskommisjonen: Nå er det alvor!

Spørsmål eller henvendelser i sakens anledning kan rettes til våre to regionråd, og vi imøteser gjerne videre dialog i sakens anledning.

Daglig leder i Vest-Finnmark Rådet, Bente O. Husby, kan også videreformidle henvendelser mottatt på e-post: bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no eller mobil 908 52916.

Med vennlig hilsen

Monica Nielsen (s)
Rådsleder
Vest-Finnmark Rådet

Wenche Pedersen (s)
Rådsleder
Øst-Finnmarkrådet

Vedlegg:

231010 Vest-Finnmark Rådet –
Uttalelse – Innspill til ny Langtidsplan for forsvarssektoren

Kopi:

Forsvarsminister Bjørn Arlid Gram
Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Finnmark fylkeskommune (Troms og Finnmark fylkeskommune)
Forsvarsforum Nord
Finnmarksbenken på stortinget
Helse Nord v/direktør Marit Lind
Medlemskommunene i Vest-Finnmark Rådet og Øst-Finnmarkrådet